

УДК 342.9:355/359

ІВАНІК О.М.

**НОРМАТИВНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ
ОБОРОННО-ПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ**

У статті визначено нормативне забезпечення адміністративно-правового регулювання оборонно-промислового комплексу України як основу адміністративно-правового регулювання, що являє собою цілісний процес прийняття нормативно-правових актів, ратифікацію міжнародних договорів, комплексного застосування норм права в галузі оборонно-промислового комплексу для реалізації повноважень суб'єктів публічної адміністрації, завдань та функцій оборонно-промислового комплексу з метою гарантування національної безпеки та оборони, захисту прав, свобод та інтересів осіб, суспільства та держави.

***Ключові слова:** адміністративне регулювання, військові формування, закони, Конституція України, нормативне забезпечення, національна безпека, оборона, оборонно-промисловий комплекс України, підзаконний нормативно-правовий акт, публічна адміністрація.*

В статье определено нормативное обеспечение административно-правового регулювання оборонно-промислового комплексу Украины как основу административно-правового регулювання, что представляет собой целостный процесс принятия нормативно-правовых актов, ратификации международных договоров, комплексного применения норм права в области оборонно-промислового комплекса для реализации полномочий субъектов публичной администрации, задач и функций оборонно-промислового комплекса с целью обеспечения национальной безопасности и обороны, защиты прав, свобод и интересов лиц, общества и государства.

***Ключевые слова:** административное регулирование, военные формирования, законы, Конституция Украины, нормативное обеспечение, национальная безопасность, оборона, оборонно-промышленный комплекс Украины, подзаконный нормативно-правовой акт, публичная администрация.*

The article defines the normative provision of administrative and legal regulation of the defense industry of Ukraine as the basis of administrative and legal regulation, which represents a holistic process of adoption of normative legal acts, the ratification of international treaties, the integrated application of the norms of law in the field of defense-industrial complex for the implementation of the powers of the subjects of public administration, tasks and functions of the defense-industrial complex for the purpose of guaranteeing national security and defense, protection rights, freedoms and interests of individuals, society and state.

***Key words:** administrative regulation, military formations, laws, Constitution of Ukraine, normative support, national security, defense, defense-industrial complex of Ukraine, sub-legislative legal act, public administration.*

Актуальність теми. У складних суспільно-політичних умовах нашої держави, в умовах підвищеної небезпеки, порушення територіальної цілісності та суверенітету України, гібридної війни особливо гостро постає необхідність дієвого та оперативного оборонно-промислового комплексу.

Оборонно-промисловий комплекс України досить довго регулювався застарілими, недієвими нормами права, що створило проблеми в механізмі адміністративно-правового регулю-

© ІВАНІК О.М. – здобувач наукового ступеня кандидата юридичних наук (Науково-дослідний інститут публічного права)

вання оборонно-промислового комплексу України. Відповідно, була прийнята низка нормативно-правових актів (як законів, так і підзаконних актів), які стали новою базою для правового регулювання оборонно-промислового комплексу.

Таким чином, в умовах війни дослідження нормативного забезпечення адміністративно-правового регулювання оборонно-промислового комплексу України є особливо актуальним та своєчасним.

Огляд останніх досліджень. Нормативне забезпечення адміністративно-правового регулювання оборонно-промислового комплексу України було предметом дослідження таких науковців, як: В. Авер'янов, В. Бевзенко, Ю. Битяк, В. Бойко, В. Галуцько, В. Гарашук, І. Городецька, І. Гриценко, І. Зозуля, Р. Каложний, Т. Коломоєць, В. Колпаков, А. Комзюк, О. Кузьменко, В. Ліпкан, В. Павліченко, В. Шкарупа.

Мета статті полягає в тому, щоб на базі досліджень основ чинного законодавства визначити особливості нормативного забезпечення адміністративно-правового регулювання оборонно-промислового комплексу України.

Виклад основних положень. Стосовно категорії «нормативне забезпечення» варто зазначити, що тлумачний словник визначає «забезпечення» як задоволення когось, чогось у якихось потребах, створення надійних умов для здійснення чого-небудь; гарантування чогось: забезпечення промисловості енергоносіями, забезпечення міцного миру; матеріальні засоби до існування: матеріальне забезпечення, пенсійне забезпечення, соціальне забезпечення [2, с. 405; 21, с. 78].

Щодо більш конкретного поняття «нормативне забезпечення», то В. Бойко розкриває, що нормативне регулювання адміністративно-правового забезпечення діяльності місцевих судів – це вид нормативно-правового регулювання через прийняття законів парламентом України, правозастосування суб'єктів публічної адміністрації (прийняття підзаконних нормативно-правових актів), ратифікацію міжнародних договорів з метою адміністративно-правового забезпечення діяльності місцевих судів щодо здійснення ними справедливого судочинства відповідно до принципів верховенства права [1, с. 4]. Своєю чергою В. Павліченко визначає, що нормативно-правове забезпечення праці державних службовців – це процес комплексного застосування всіх законів та підзаконних нормативно-правових актів у сфері службово-трудова відносин, на основі яких державою встановлюється механізм забезпечення таких правовідносин, що дає змогу на належному рівні виконувати державним службовцям свої трудові обов'язки в межах встановлених повноважень та за визначеною винагороду з державного бюджету [4, с. 146].

Наближено до нашого дослідження та сфери національної безпеки В. Ліпкан визначив нормативно-правове забезпечення національної безпеки: процес створення і підтримки в необхідних межах конструктивних організаційно-функціональних характеристик системи національної безпеки за допомогою впорядковуючого впливу нормативно-правових засобів [3, с. 56].

Отже, нормативне забезпечення адміністративно-правового регулювання оборонно-промислового комплексу України – це основа адміністративно-правового регулювання, що являє собою цілісний процес прийняття нормативно-правових актів, ратифікацію міжнародних договорів, комплексного застосування норм права в галузі оборонно-промислового комплексу для реалізації повноважень суб'єктів публічної адміністрації, завдань та функцій оборонно-промислового комплексу з метою гарантування національної безпеки та оборони, захисту прав, свобод та інтересів осіб, суспільства та держави.

Основою нормативного забезпечення адміністративно-правового регулювання оборонно-промислового комплексу України, як і будь-якої галузі, є Конституція України, відповідно, низка статей забезпечують адміністративно-правове регулювання оборонно-промислового комплексу: Стаття 3. Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю; Стаття 17. Захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу. Оборона України, захист її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності покладаються на Збройні сили України. Забезпечення державної безпеки і захист державного кордону України покладаються на відповідні військові формування та правоохоронні органи держави, організація і порядок діяльності яких визначаються законом; Стаття 18. Зовнішньополітична діяльність України спрямована на забезпечення її національних інтересів і безпеки шляхом підтримання мирного і взаємовигідного співробітництва з членами міжнародного співтовариства за загально визнаними принципами і нормами міжнародного права; Стаття 106. Президент України: забезпечує державну незалежність, національну безпеку і правонаступництво держави; є Верховним Головнокомандувачем Збройних сил

України; призначає на посади та звільняє з посад вище командування Збройних сил України, інших військових формувань; здійснює керівництво у сферах національної безпеки та оборони держави; Стаття 116. Кабінет Міністрів України: здійснює заходи щодо забезпечення обороноздатності і національної безпеки України, громадського порядку, боротьби зі злочинністю тощо [5].

Таким чином, Конституція України забезпечує адміністративно-правове регулювання оборонно-промислового комплексу, адже розкриває загальні засади оборони суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення державної безпеки і захист державного кордону, безпечності зовнішньополітичної діяльності України та завдань суб'єктів публічної адміністрації в сфері оборони (Президента України, Ради національної безпеки та оборони, Кабінету Міністрів України).

Далі важливо перелічити саме законодавчі акти, які розкривають адміністративно-правове регулювання оборонно-промислового комплексу, до яких належать:

– Закон України «Про управління об'єктами державної власності» від 21.09.2006 № 185-V (відповідно до Конституції України визначає правові основи управління об'єктами державної власності) [7];

– Закон України «Про особливості управління об'єктами державної власності в оборонно-промисловому комплексі» від 16.06.2011 № 3531-VI (визначає особливості та правові основи управління об'єктами державної власності в оборонно-промисловому комплексі) [8];

– Закон України «Про державне оборонне замовлення» від 03.03.1999 № 464-XIV (визначає загальні правові засади планування і формування державного оборонного замовлення та регулює особливості відносин, пов'язаних з визначенням та здійсненням процедур закупівлі продукції, виконанням робіт та наданням послуг оборонного призначення (продукція, роботи і послуги) [9];

– Закон України «Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання» від 20.02.2003 № 549-IV (регулює діяльність, пов'язану з державним контролем за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання, з метою забезпечення захисту національних інтересів України, дотримання нею міжнародних зобов'язань щодо нерозповсюдження зброї масового знищення, засобів її доставки, обмеження передач звичайних видів озброєння, а також здійснення заходів щодо недопущення використання зазначених товарів у терористичних та інших протиправних цілях) [10];

– Закон України «Про правовий режим майна у Збройних силах України» від 21.09.1999 № 1075-XIV (визначає правовий режим майна, закріпленого за військовими частинами, закладами, установами та організаціями Збройних сил України, і повноваження органів військового управління та посадових осіб щодо управління цим майном) [11];

– Закон України «Про передачу об'єктів права державної та комунальної власності» від 03.03.1998 (визначає основні засади передачі об'єктів права державної власності у комунальну власність територіальних громад сіл, селищ, міст, районів у містах або у спільну власність територіальних громад сіл, селищ, міст, а також об'єктів права комунальної власності у державну власність безоплатно або шляхом обміну) [12];

– Закон України «Про деякі питання заборгованості підприємств оборонно-промислового комплексу – учасників Державного концерну «Укроборонпром» та забезпечення їх стабільного розвитку» від 06.09.2012 № 5213-VI (визначає комплекс економічних заходів, спрямованих на вирішення питань заборгованості та забезпечення стабільного розвитку державних підприємств оборонно-промислового комплексу, в тому числі казенних підприємств, які включені до складу Державного концерну «Укроборонпром») [13];

Отже, закони України відіграють особливе значення в площині адміністративно-правового регулювання оборонно-промислового комплексу, адже розкривають особливості оборонно-промислового комплексу через визначення правових режимів, порядку управління та передачі об'єктів оборонно-промислового комплексу, розкриття загального статусу суб'єктів оборонно-промислового комплексу.

Ми не можемо говорити про адміністративно-правове регулювання оборонно-промислового комплексу без провідних підзаконно-правових актів у цій галузі, до яких належать:

– Постанова Кабінету Міністрів України «Про утворення Державного концерну «Укроборонпром» від 29.12.2010 № 1221 [14];

– Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Статуту Державного концерну «Укроборонпром» від 31.08.2011 № 993 [18];

– Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання Державного концерну «Укроборонпром» від 31.08.2011 № 993 [15];

– Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про представництва державних замовників з оборонного замовлення на підприємствах, в установах і організаціях» від 21.10.2009 № 1107 [16];

– Указ Президента України «Про членів Наглядової ради Державного концерну «Укроборонпром» від 17.03.2014 № 309/2014 [17].

Отже, з огляду на різноманітність суспільних відносин оборонно-промислового комплексу, які зумовлюють потребу адміністративно-правового регулювання, чільне місце в площині нормативного забезпечення відіграють підзаконні нормативно-правові акти, які на основі і на виконання законів приймаються уповноваженими суб'єктами та визначають адміністративно-правовий статус суб'єктів публічного адміністрування оборонно-промислового комплексу, конкретизують особливості адміністративно-правового регулювання з метою оперативного та ефективного виконання функцій та завдань оборонно-промислового комплексу.

Чільне місце в системі нормативного регулювання посідають певні стратегії та концепції розвитку, до числа яких входять:

– Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 вересня 2015 року «Про нову редакцію Воєнної доктрини України» від 24.09.2015 № 555/2015 (Воєнна доктрина є системою поглядів на причини виникнення, сутність і характер сучасних воєнних конфліктів, принципи і шляхи запобігання їх виникненню, підготовку держави до можливого воєнного конфлікту, а також на застосування воєнної сили для захисту державного суверенітету, територіальної цілісності, інших життєво важливих національних інтересів) [19];

– Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 4 березня 2016 року «Про Концепцію розвитку сектору безпеки і оборони України» від 14.03.2016 № 92/2016 (Концепція визначає систему поглядів на розвиток безпекових та оборонних спроможностей України у середньостроковій перспективі, сформованих на основі оцінки безпекового середовища та фінансово-економічних можливостей держави, здійснених у рамках комплексного огляду сектору безпеки і оборони України) [20];

– Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії розвитку оборонно-промислового комплексу України на період до 2028 року» від 20.06.2018 № 442-р (Стратегія визначає довгострокові пріоритети державної військово-промислової політики, а також напрями реалізації державних цільових програм реформування та розвитку оборонно-промислового комплексу в середньостроковій перспективі) [6].

Отже, чільне місце в системі нормативного регулювання посідають стратегії та концепції розвитку оборонно-промислового комплексу (Воєнна доктрина, Концепція розвитку сектору безпеки й оборони України, Стратегія розвитку оборонно-промислового комплексу України на період до 2028 року), які визначають засади подальшої політики держави в сфері оборонно-промислового комплексу, розкривають та аналізують проблеми оборонно-промислового комплексу, визначають напрями розвитку та вдосконалення оборонно-промислового комплексу.

Висновки. Усе вищевикладене дає підстави вважати, що:

– Конституція України забезпечує адміністративно-правове регулювання оборонно-промислового комплексу, адже розкриває загальні засади оборони суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення державної безпеки і захист державного кордону, безпечності зовнішньополітичної діяльності України та завдань суб'єктів публічної адміністрації в сфері оборони (Президента України, Ради національної безпеки та оборони, Кабінету Міністрів України);

– закони України відіграють особливе значення в площині адміністративно-правового регулювання оборонно-промислового комплексу, адже розкривають особливості оборонно-промислового комплексу через визначення правових режимів, порядку управління та передачі об'єктів оборонно-промислового комплексу, розкриття загального статусу суб'єктів оборонно-промислового комплексу;

– з огляду на різноманітність суспільних відносин оборонно-промислового комплексу, які зумовлюють потребу адміністративно-правового регулювання, чільне місце в площині нормативного забезпечення відіграють підзаконні нормативно-правові акти, які на основі і на виконання законів приймаються уповноваженими суб'єктами та визначають адміністративно-правовий статус суб'єктів публічного адміністрування оборонно-промислового комплексу, конкретизують особливості адміністративно-правового регулювання з метою оперативного та ефективного виконання функцій та завдань оборонно-промислового комплексу;

– чільне місце в системі нормативного регулювання посідають стратегії та концепції розвитку оборонно-промислового комплексу (Воєнна доктрина, Концепція розвитку сектору безпеки й оборони України, Стратегія розвитку оборонно-промислового комплексу України на період до 2028 року), які визначають засади подальшої політики держави в сфері оборонно-промислового комплексу, розкривають та аналізують проблеми оборонно-промислового комплексу, визначають напрями розвитку та вдосконалення оборонно-промислового комплексу.

Отже, нормативне забезпечення адміністративно-правового регулювання оборонно-промислового комплексу України – це основа адміністративно-правового регулювання, що являє собою цілісний процес прийняття нормативно-правових актів, ратифікацію міжнародних договорів, комплексного застосування норм права в галузі оборонно-промислового комплексу для реалізації повноважень суб'єктів публічної адміністрації, завдань та функцій оборонно-промислового комплексу з метою гарантування національної безпеки та оборони, захисту прав, свобод та інтересів осіб, суспільства та держави.

Список використаних джерел:

1. Бойко В.П. Адміністративно-правове забезпечення діяльності місцевих судів: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. НДІ публіч. права. Київ, 2016. 16 с.
2. Головащук С.І. Словник-довідник з українського літературного слововживання. Київ: «Наук. думка», 2004. 448 с.
3. Ліпкан В.А. Національна безпека України: навч. посібник для студ. вищих навч. закл. Національна академія внутрішніх справ. К.: Кондор, 2008. 552 с.
4. Павліченко В.М. Поняття нормативно-правового забезпечення праці державних службовців. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція. 2014. Вип. 10-1(1). С. 143–146.
5. Конституція України від 28.06.1996. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
6. Про схвалення Стратегії розвитку оборонно-промислового комплексу України на період до 2028 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20.06.2018 № 442-р / Верховна Рада України: офіційний веб-портал. 2018. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/442-2018-р>.
7. Про управління об'єктами державної власності: Закон України від 21.09.2006 № 185-V. Відомості Верховної Ради України. 2006. № 46. Ст. 456.
8. Про особливості управління об'єктами державної власності в оборонно-промисловому комплексі: Закон України від 16.06.2011 № 3531-VI. Відомості Верховної Ради України. 2012. № 4 Ст. 23.
9. Про державне оборонне замовлення: Закон України від 03.03.1999 № 464-XIV. Відомості Верховної Ради України. 1999. № 17. Ст. 111.
10. Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання: Закон України від 20.02.2003 № 549-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 23.
11. Про правовий режим майна у Збройних силах України: Закон України від 21.09.1999 № 1075-XIV. Відомості Верховної Ради України. 1999. № 48.
12. Про передачу об'єктів права державної та комунальної власності: Закон України від 03.03.1998 № 147/98-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1998. № 34.
13. Про деякі питання заборгованості підприємств оборонно-промислового комплексу – учасників Державного концерну «Укроборонпром» та забезпечення їх стабільного розвитку: Закон України від 06.09.2012 № 5213-VI. Відомості Верховної Ради. 2013. № 32. Ст. 413.
14. Про утворення Державного концерну «Укроборонпром»: Постанова Кабінету Міністрів України від 29.12.2010 № 1221 / Верховна Рада України: офіційний веб-портал. 2018. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1221-2010-п>.
15. Деякі питання Державного концерну «Укроборонпром»: Постанова Кабінету Міністрів України від 31.08.2011 № 993 / Верховна Рада України: офіційний веб-портал. 2018. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/993-2011-п>.
16. Про затвердження Положення про представництва державних замовників з оборонного замовлення на підприємствах, в установах і організаціях: Постанова Кабінету Міністрів України від 21.10.2009 № 1107 / Верховна Рада України: офіційний веб-портал. 2018. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1107-2009-п>.

17. Про членів Наглядової ради Державного концерну «Укроборонпром»: Указ Президента України від 17.03.2014 № 309/2014 / Верховна Рада України: офіційний веб-портал. 2018. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/309/2014>.

18. Про затвердження Статуту Державного концерну «Укроборонпром»: Постанова Кабінету Міністрів України від 31.08.2011 № 993 / Укроборонпром: офіційний веб-портал. 2017. URL: <http://ukroboronprom.com.ua/uk/pro-kontsern/dokumenty>.

19. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 вересня 2015 року «Про нову редакцію Воєнної доктрини України»: Указ Президента України від 24.09.2015 № 555/2015 / Верховна Рада України: офіційний веб-портал. 2018. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/555/2015>.

20. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 4 березня 2016 року «Про Концепцію розвитку сектору безпеки і оборони України»: Указ Президента України від 14.03.2016 № 92/2016 / Верховна Рада України: офіційний веб-портал. 2018. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/92/2016/paran12#n12>.

21. Яременко В., Сліпущко О. Новий словник української мови. В 3-х т. Київ: Аконті. 2008. 928 с.

УДК 342.951:339.543 (477)

ІВАНОВ С.В.

ОСОБЛИВОСТІ МЕХАНІЗМУ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ДЕРЖАВНОЇ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ

Статтю присвячено дослідженню категорії «механізм адміністративно-правового регулювання у сфері державної митної політики», його дефініції, а також з'ясуванню особливостей та характерних ознак. Для формулювання авторського визначення цього поняття проаналізовано теоретичні напрацювання, які стосуються таких правових категорій, як «механізм», «правове регулювання», «механізм адміністративно-правового регулювання», «державна митна політика», досліджено їх правову природу і висловлено власні погляди на зміст та сутність. Надано авторське визначення механізму адміністративно-правового регулювання у сфері державної митної політики та виокремлено його особливості.

Ключові слова: митна політика, правове регулювання, механізм, митна справа, митні інтереси, національна безпека, зовнішньоекономічна діяльність.

Статья посвящена исследованию категории «механизм административно-правового регулювання в сфері державної митної політики», его дефиниции, а также изучению особенностей и характерных признаков. Для формулировки авторского определения данного понятия проанализированы теоретические наработки, касающиеся таких правовых категорий, как «механизм», «правовое регулирование», «механизм административно-правового регулирования», «государственная таможенная политика», исследованы их правовая природа и высказаны собственные взгляды на содержание и сущность. Представлено авторское определение механизма административно-правового регулирования в сфере государственной таможенной политики и выделены его особенности.

Ключевые слова: таможенная политика, правовое регулирование, механизм, таможенное дело, таможенные интересы, национальная безопасность, внешнеэкономическая деятельность.